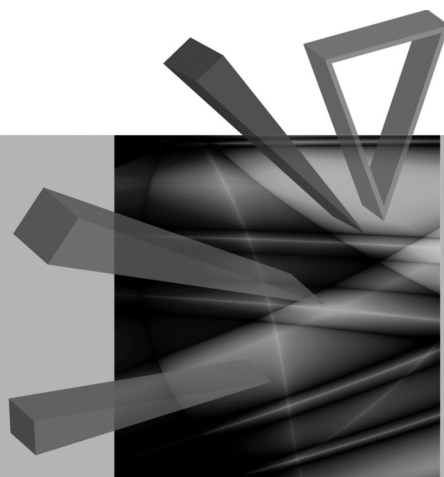

Problemy koncepcyjne i implementacyjne zrównoważonego rozwoju

pod redakcją
Andrzeja Graczyka

Recenzenci: Eugeniusz Kośmicki, Rafał Miłaszewski, Bazyli Poskrobko

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia publikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com, a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-139-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Część 1. Koncepcyjne aspekty formułowania i wdrażania zrównoważonego rozwoju

---

Joost Platje: Sustainable Development as a club good.....	15
Andrzej Graczyk, Jan Jabłoński: Czynniki równoważenia programów rozwoju na poziomie regionów	26
Karol Kociszewski: Koncepcja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i jej wdrażanie w polityce Unii Europejskiej	37
Zbigniew Jakubczyk, Mateusz Musiał: Ochrona środowiska w świetle ustawy o rachunkowości.....	49

Część 2. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w gminach

Elżbieta Lorek, Agnieszka Sobol: Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w gminach śląskich.....	61
Agnieszka Becla: Bariery informacyjne strategii zrównoważonego rozwoju w gminach wiejskich Dolnego Śląska	74
Agnieszka Becla: Ocena wdrażania najlepszej dostępnej techniki w aspekcie zrównoważonego rozwoju	86
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego we wdrażaniu zrównoważonego rozwoju	94
Stanisław Czaja: Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju w gminach uzdrowskich Dolnego Śląska – wnioski z analizy	102
Bogusław Stankiewicz: Przedsiębiorstwa uzdrowskie w strategiach władz samorządowych – operacjonalizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju .	113
Beata Skubiak: Program Leader plus jako narzędzie realizacji rozwoju zrównoważonego na obszarach wiejskich w regionie zachodniopomorskim	124

Część 3. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w rolnictwie i gospodarce wodnej

---

Karol Kociszewski: Wdrażanie instrumentów zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem programów rolno-środowiskowych	141
---	-----

Anna Bisaga: Zasada <i>cross compliance</i> jako odpowiedź wspólnej polityki rolnej na zagrożenia środowiskowe w rolnictwie.....	153
Małgorzata Śliczna: Rozwój systemu dystrybucji ekologicznych produktów żywnościowych jako czynnik równoważenia konsumpcji	161
Andrzej Graczyk: Projekt polityki wodnej państwa do roku 2030 z perspektywy zrównoważonego rozwoju.....	170
Teresa Szczerba: Problemy zrównoważonego rozwoju gospodarki wodnej Dolnego Śląska	181
Lidia Klos: Gospodarka wodno-ściekowa na obszarach wiejskich jako element zrównoważonego rozwoju (na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego)	190

Część 4. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w energetyce

Andrzej Graczyk: Zrównoważony rozwój w polityce energetycznej Polski do roku 2030	201
Paweł Korytko: Polityka energetyczna Polski w świetle zmniejszających się kopalnych zasobów energii.....	210
Tomasz Żołątniak: Inwestycje gmin w energię odnawialną i poprawę efektywności energetycznej jako sposób implementacji koncepcji zrównoważonego rozwoju.....	219
Alicja Graczyk: Zrównoważony rozwój morskiej energetyki wiatrowej	227
Magdalena Protas: Programowanie rozwoju zrównoważonej energetyki na szczeblu lokalnym i jego wpływ na decyzje przedsiębiorstw sektora energetycznego	237
Joanna Sikora: Zrównoważona konsumpcja zasobów energetycznych jako wyzwanie zrównoważonego rozwoju w Polsce.....	245
Izabela Szamrej-Baran: Uwarunkowania energetyczne i ekologiczne zrównoważonego budownictwa w Polsce	254

Część 5. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie

---

Agnieszka Panasiewicz: Środowiskowa ocena cyklu życia jako narzędzie zrównoważonego rozwoju	269
Michał Ptak: Funkcjonowanie opłat z tytułu wydobycia kopalin w Polsce i innych krajach europejskich	277
Sabina Zaremba-Warnke: Testy konsumenckie jako instrument realizacji zrównoważonej konsumpcji	288
Agnieszka Ciechelska: Wdrażanie orientacji zrównoważonego rozwoju w bankach i instytucjach finansowych	297

Dorota Bargiel: Wdrażanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w przedsiębiorstwie.....	305
Barbara Kryk: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa za środowisko a świadomość ekologiczna pracowników	313

Summaries

Part 1. Conceptual aspects of the formulation and implementation of sustainable development

---

Joost Platje: Zrównoważony rozwój jako dobro klubowe.....	25
Andrzej Graczyk, Jan Jabłoński: Sustainability factors of the development programs on the regional level	36
Karol Kociszewski: The conception of sustainable development of rural areas and its implementation within European Union policy.....	48
Zbigniew Jakubczyk, Mateusz Musiał: Environmental protection in the light of the Act on accountancy	56

Part 2. Implementation of sustainable development in municipalities

---

Elżbieta Lorek, Agnieszka Sobol: Implementation of sustainable development in Silesian municipalities	72
Agnieszka Becla: The informative barriers of sustainable development strategy in Lower Silesia communities	85
Agnieszka Becla: Opinion of initiation of the best available technique (BAT) in the aspect of the sustainable development.....	93
Anna Katola: The role of local government in implementing sustainable development.....	101
Stanisław Czaja: Realization of the principles of sustainable development in health resort communities of Lower Silesia	112
Bogusław Stankiewicz: Wellness companies in the strategies of local authorities – operationalization of the concept of sustainable development.....	123
Beata Skubiak: Leader Plus Program as a means for attaining the sustainable growth in rural areas in Western Pomerania.....	138

Part 3. Implementation of sustainable development in agriculture and water management

---

Karol Kociszewski: The implementation of sustainable rural development instruments with special regard of agri-environmental programmes.....	152
Anna Bisaga: <i>Cross compliance</i> principle as a CAP'S response to environmental dangers in agriculture	160
Małgorzata Śliczna: Development of distribution of organic food as a factor of sustainable consumption	169
Andrzej Graczyk: The project of State Water Policy till 2030 from the of sustainable development	179
Teresa Szczerba: Problems of sustainable development of water management in Lower Silesia	189
Lidia Kłos: Water and wastewater management in rural areas as part of sustainable development (on the example of example some municipalities of West Pomeranian voivodeship).....	197

Part 4. Implementation of sustainable development in the energy sector

---

Andrzej Graczyk: Sustainable development in the Polish energy policy till 2030.....	209
Paweł Korytko: Polish energy policy in the light of decreasing of fossil energy resources	218
Tomasz Żołyniak: Investments made by communities in a field of renewable energy and improving energy efficiency as a way to implement the concept of sustainable development.....	226
Alicja Graczyk: Sustainable development of offshore wind power.....	236
Magdalena Protas: Programming the development of sustainable energy at local level and its impact on business decisions of the energy sector	244
Joanna Sikora: Sustainable consumption of energy resources as a challenge for sustainable development in Poland	253
Izabela Szamrej-Baran: Ecological and energy determinants of sustainable building in Poland.....	266

Part 5. Implementation of sustainable development in the enterprise

---

Agnieszka Panasiewicz: Environmental life cycle analysis as a tool for sustainable development.....	276
Michał Ptak: The functioning of exploitation charges in Poland and other European countries.....	287

Sabina Zaremba-Warnke: Consumer tests as a tool of sustainable consumption realization.....	296
Agnieszka Ciechelska: Implementation of sustainable development orientation in banks and financial institutions.....	304
Dorota Bargiel: Implementing Corporate Social Responsibility into the company.....	312
Barbara Kryk: Corporate Social Responsibility for natural environmental and environmental awareness of employees.....	321

Andrzej Graczyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W POLITYCE ENERGETYCZNEJ POLSKI DO ROKU 2030

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza i ocena stopnia uwzględnienia elementów zrównoważonego rozwoju w obowiązującej polskiej polityce energetycznej. Podstawą oceny są istotne elementy zrównoważonego rozwoju formułowane w dokumentach unijnych pod adresem polityki energetycznej. Oceniono stopień nasycenia polityki energetycznej elementami zrównoważonego rozwoju oraz wykorzystania poszczególnych elementów zrównoważonego rozwoju w polityce energetycznej. Nasycenie polityki energetycznej tymi elementami jest niewielkie. Nie ma ona charakteru zintegrowanego. Słabo uwzględniany jest aspekt społeczny.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, polityka energetyczna, ocena.

1. Wstęp

Pod koniec 2009 r. Rada Ministrów przyjęła dokument *Polityka energetyczna Polski do roku 2030*. W rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju polityka energetyczna Polski do 2030 r. jest uznawana za strategię sektorową [*Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. ...*, art. 9, pkt 3]. Wpływa ona na ukształtowanie nie tylko sektora energetycznego, ale także wielu innych obszarów w sferze produkcji, konsumpcji, rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Polityka zrównoważonego rozwoju ma z kolei charakter horyzontalny. Powinna być uwzględniana w różnych politykach i strategiach, ponieważ stanowi wspólną płaszczyznę celów i działań przez nie podejmowanych. Im większy jest stopień uwzględnienia zasad, celów i elementów zrównoważonego rozwoju, tym większa szansa na koordynację między politykami/strategiami i wspólne ich zorientowanie na zrównoważony rozwój.

Celem artykułu jest analiza i ocena stopnia uwzględnienia elementów zrównoważonego rozwoju w obowiązującej polskiej polityce energetycznej. Podstawą tej oceny są istotne elementy zrównoważonego rozwoju pod adresem polityki energetycznej formułowane w dokumentach unijnych.

2. Zrównoważoność rozwoju energetyki w świetle kluczowych dokumentów unijnych

Wiele dokumentów unijnych zawiera zapisy odnoszące się do polityki energetycznej. Pozwala to spojrzeć na problem zrównoważoności rozwoju jako podstawową przesłankę, na podstawie której buduje się politykę energetyczną. Idea zrównoważonego rozwoju wyznacza kierunek i sposób rozwoju Unii Europejskiej. W czerwcu 2001 r. Rada Europejska zatwierdziła w Göteborgu zaproponowaną przez Komisję Europejską Strategię UE dotyczącą Trwałego Rozwoju [*A sustainable Europe...* 2001]. Stanowiła ona uzupełnienie przyjętej rok wcześniej Strategii lizbońskiej.

W czerwcu 2006 r. Rada Europejska przyjęła Odnowioną Strategię UE dotyczącą Zrównoważonego Rozwoju, skierowaną do rozszerzonej Wspólnoty i uwzględniającą szerszy, globalny wymiar podejmowanych wyzwań [*Odnowiona Strategia UE...* 2006]. Do głównych celów tej strategii zalicza się działania w zakresie: ochrony środowiska, sprawiedliwości i spójności społecznej, dobrobytu gospodarczego oraz realizacji zobowiązań w skali międzynarodowej. W szczególności, z punktu widzenia kształtowania polityki energetycznej, ważne sformułowania znalazły się w opisie pierwszego obszaru. Stwierdza się, że należy „zachować potencjał Ziemi, dzięki któremu życie może rozwijać się w całej swojej różnorodności; respektować ograniczenia naturalnych zasobów planety; zapewnić wysoki poziom ochrony środowiska naturalnego i poprawę jego jakości, przeciwdziałać zanieczyszczeniu środowiska i ograniczać wielkość tego zjawiska; propagować zrównoważoną konsumpcję i produkcję, tak by oddzielić wzrost gospodarczy od degradacji środowiska” [*Odnowiona Strategia UE...* 2006, s. 1].

Wdrażanie Odnowionej Strategii powinno mieć charakter horyzontalny w stosunku do realizacji wszystkich polityk i strategii na poziomie UE i krajów członkowskich. Zapisy odnoszące się do celów związanych z zahamowaniem zmian klimatycznych i promowaniem czystej energii powinny znaleźć zastosowanie zwłaszcza w polityce energetycznej. W stosunku do celów operacyjnych stwierdza się, że polityka energetyczna powinna być spójna z celami bezpieczeństwa dostaw, konkurencyjności i równowagi w środowisku naturalnym w duchu polityki energetycznej dla Europy, określonej w marcu 2006 r. przez Radę Europejską. Ponadto zwrócono uwagę na zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii. Wskazano ważny dla krajów UE kierunek rozwoju – państwa członkowskie powinny propagować biomasę. Pozwoli to zdywersyfikować zasoby paliwowe UE, ograniczyć emisję gazów cieplarnianych oraz stworzyć nowe możliwości zarobkowania i zatrudniania na obszarach wiejskich. Ten ostatni obszar wydaje się szczególnie ważny z punktu widzenia nieuchronnego ograniczania wydatków na wspólną politykę rolną, które rujną budżet unijny. Plan działań odnośnie do biomasy dotyczy energii grzewczej i chłodniczej oraz energii elektrycznej transportu. Działania te powinny wpisywać się w ramy wykraczającej poza rok 2010 długoterminowej strategii w zakresie bio-

energii. Zwrócono też uwagę, że państwa członkowskie powinny zwiększyć wydajność elektrowni, zwłaszcza dzięki dalszemu propagowaniu elektrociepłownictwa.

Nawiązaniem do tych ustaleń była strategia Komisji Europejskiej w zakresie wspierania zintegrowanego podejścia do propagowania zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej. Strategia ta uzupełnia istniejące polityki w zakresie wykorzystywania energii. W unijnej strategii z lipca 2008 r. stwierdza się: „Nigdy wcześniej potrzeba zmiany modeli konsumpcji i produkcji na bardziej zrównoważone nie była tak pilna. [...] Ogólnoświatowa presja na zwiększenie efektywności wykorzystywania zasobów oraz wysiłki zmierzające do bardziej zrównoważonego rozwoju mogą się stać ważnym źródłem innowacji oraz istotnym czynnikiem zwiększającym konkurencyjność przemysłu” [*Komunikat Komisji... 2008*, s. 3]. Istotą strategii „są dynamiczne ramy służące poprawie charakterystyki energetycznej i ekologiczności produktów oraz promowanie takich produktów” [*Komunikat Komisji... 2008*, s. 1]. Obejmuje to ustanowienie ambitnych norm na całym rynku wewnętrznym, wspieranie ulepszania produktów poprzez systemowe podejście do zachęt i zamówień oraz poprawę komunikacji z konsumentami dzięki spójniejszym i uproszczonym zasadom etykietowania, aby polityka ta była wspierana przez popyt. Podejście to będzie dotyczyło produktów, których oddziaływanie na środowisko można znacznie zmniejszyć [*Komunikat Komisji... 2008*, s. 1].

„Zielona Księga” z marca 2006 r. stanowiła próbę wskazania kierunków strategii UE zorientowanej na zrównoważony rozwój energetyki [*Europejska strategia... 2006*]. W podstawowym wymiarze sprowadza się do określenia warunków prowadzenia wspólnej polityki energetycznej. Podkreśla się, że polityka energetyczna Unii powinna mieć trzy główne cele, dla których precyzuje się też istotne warunki i cele szczegółowe [*Europejska strategia... 2006*, s. 19f]:

- trwałość, dla której istotne są: 1) rozwój konkurencyjnych źródeł energii odnawialnej oraz innych źródeł i nośników energii niskoemisyjnej, zwłaszcza alternatywnych paliw wykorzystywanych w transporcie, 2) ograniczanie popytu na energię w Europie oraz 3) kierowanie ogólnoświatowymi staraniami w celu powstrzymania zmian klimatycznych oraz poprawy jakości lokalnego powietrza;
- konkurencyjność: 1) zapewnienie, że otwarcie rynku energii będzie korzystne dla konsumentów oraz gospodarki w całości, jednocześnie zachęcając do inwestycji w produkcję czystej energii oraz do racjonalnego wykorzystywania energii, 2) łagodzenie wpływu wzrostu międzynarodowych cen energii na gospodarkę UE i jej obywateli oraz 3) utrzymanie Europy w czołówce rozwoju technologii energetycznych;
- bezpieczeństwo zaopatrzenia w energię: zajęcie się kwestią rosnącej zależności UE od przywozu energii poprzez 1) podejście zintegrowane – zmniejszenie popytu, zróżnicowanie form energii w UE poprzez zwiększenie wykorzystania konkurencyjnej energii własnej oraz odnawialnej, zróżnicowanie źródeł i sposo-

bów dostaw energii przywożonej, 2) stworzenie ram zachęcających do inwestycji adekwatnych do rosnącego popytu na energię, 3) lepsze przygotowanie UE do radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, 4) poprawę warunków dla przedsiębiorstw europejskich starających się o dostęp do zasobów ogólnosiwiatowych oraz 5) zapewnienie, że wszyscy obywatele i przedsiębiorstwa mają dostęp do energii.

Charakterystyczna dla podejścia zaprezentowanego w „Zielonej Księdze” jest wieloaspektowość głównych celów polityki energetycznej. Zwraca uwagę dominacja dwóch wątków bezpieczeństwa i konkurencyjności.

„Zielona Księga” była ważnym krokiem na drodze przeorientowania polityki energetycznej na zrównoważony rozwój. Wskazała wyzwania i cele rozwoju, które w spójny i logiczny sposób określają kierunek i priorytety rozwoju energetyki. Są one skierowane na perspektywę odnoszącą się do całego rozwoju społeczno-gospodarczego, a nie tylko rozwoju energetyki jako istotnego działu gospodarki. Jednocześnie są realną wizją dla samej energetyki, choć może trudniejszą od scenariusza „kontynuacji”. „Zielona Księga” przygotowała grunt dla następnego etapu budowania zrównoważonej polityki energetycznej. Nie nastąpiło to jednak w ramach próby określenia europejskiej polityki energetycznej [*Komunikat Komisji... 2007*], lecz w ramach pakietu klimatyczno-energetycznego [więcej na ten temat: Graczyk 2010].

3. Podejście do zrównoważonego rozwoju w polskiej polityce energetycznej

Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej do 2030 r. są [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 4-5]:

- poprawa efektywności energetycznej,
- wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Podkreśla się, że przyjęte kierunki polityki energetycznej są w znacznym stopniu współzależne. Nie oznacza to jednak podejścia w duchu integralności celów, jaki występuje w ujęciu zrównoważonego rozwoju. Wskazuje na to fragment: „poprawa efektywności energetycznej ogranicza wzrost zapotrzebowania na paliwa i energię, przyczyniając się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, na skutek zmniejszenia uzależnienia od importu, a także działa na rzecz ograniczenia wpływu energetyki na środowisko poprzez redukcję emisji. Podobne efekty przynosi rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym zastosowanie biopaliw, wyko-

rzystanie czystych technologii węglowych oraz wprowadzenie energetyki jądrowej” [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 5]. Tak rozumiana współzależność dotyczy raczej różnych składowych bezpieczeństwa energetycznego i bezpieczeństwa ekologicznego. Brakuje natomiast integracji z wymienionymi celami gospodarczymi i społecznymi. Potwierdza to zdanie: „realizując działania zgodnie z tymi kierunkami, polityka energetyczna będzie dążyła do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego kraju przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju” [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 5]. Oznaczać to może, że polityka energetyczna państwa nie jest sama w sobie zgodna z podejściem zrównoważonym, nie traktuje zrównoważonego rozwoju jako pewnej przesłanki kierunkowej. Zgodność z zasadą oznacza pewną przesłankę pomocniczą (podobnie jak w ruchu drogowym zasada udzielania pierwszeństwa nadjeżdżającym z prawej strony), ale nie wyznacza sposobu działania podmiotów, a raczej go ogranicza.

W tym kontekście pewne dalsze stwierdzenia wydają się raczej deklaracją „na wyrost”. Stwierdza się bowiem, że „cele Polityki energetycznej są także zbieżne z celami Odnowionej Strategii Lizbońskiej i Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE. Polityka energetyczna będzie zmierzać do realizacji zobowiązania, wyrażonego w powyższych strategiach UE, o przekształceniu Europy w gospodarkę o niskiej emisji dwutlenku węgla oraz pewnym, zrównoważonym i konkurencyjnym zaopatrzeniu w energię” [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 5]. Po pierwsze, w polityce energetycznej nie sformułowano celów, lecz kierunki. Po drugie, trudno za wyznaczenie celów uznać sformułowanie: „niniejszy dokument został opracowany zgodnie z art. 13-15 ustawy prawo energetyczne i przedstawia strategię państwa, mającą na celu odpowiedzenie na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku” [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 4]. Po trzecie, cele główne i – w zależności od potrzeb – cele szczegółowe, działania na rzecz ich realizacji oraz przewidywane efekty formułowane są dla każdego ze wskazanych kierunków.

4. Ocena zorientowania polskiej polityki energetycznej na zrównoważony rozwój

Polska polityka energetyczna nie została wprawdzie oparta na zrównoważonym rozwoju, ale zawiera elementy, które wchodzą w skład tego podejścia. Dla oceny stopnia zorientowania na te elementy można posłużyć się analizą, której podstawą są składniki wskazane w wyżej omówionych dokumentach europejskich. Na ich podstawie do kluczowych dla zrównoważonego rozwoju składników polityki energetycznej można zaliczyć

- 1) działania w zakresie ochrony środowiska,
- 2) działania w zakresie sprawiedliwości i spójności społecznej,
- 3) działania w zakresie dobrobytu gospodarczego,

- 4) działania w zakresie realizacji zobowiązań w skali międzynarodowej (szczególnie w odniesieniu do kwestii ochrony klimatu),
- 5) spójność z celami bezpieczeństwa dostaw,
- 6) spójność z celami konkurencyjności,
- 7) spójność z celami zapewniania równowagi w środowisku naturalnym,
- 8) zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza propagowanie biomasy,
- 9) zwiększenie wydajności elektrowni, głównie dzięki dalszemu propagowaniu elektrociepłownictwa,
- 10) propagowanie zrównoważonej konsumpcji i produkcji,
- 11) poprawa charakterystyki energetycznej i ekologiczności produktów oraz promowanie takich produktów.

Wykorzystując ten zestaw, analizie poddano dokument *Polityka energetyczna Polski do roku 2030*. Oceniono, czy elementy te występują w celach głównych, celach szczegółowych oraz w działaniach przedstawionych w ramach poszczególnych kierunków tej polityki. Wyniki tej oceny przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zawartość elementów zrównoważonego rozwoju w celach głównych i szczegółowych polityki energetycznej Polski do roku 2030

Lp	Kierunek polityki energetycznej Polski do roku 2030	Elementy występujące
1	Poprawa efektywności energetycznej	9, 11
2	Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii	1, 5, 8, 9
3	Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej	
4	Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw	1, 7, 8, 9
5	Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii	6
6	Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko	1, 4, 5, 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polityka energetyczna Polski... 2009].

Stopień uwzględniania elementów zrównoważonego rozwoju w ramach polityki energetycznej można ocenić na trzy sposoby, to jest na podstawie:

- stopnia nasycenia polityki energetycznej (wszystkich kierunków) elementami zrównoważonego rozwoju,
- stopnia nasycenia poszczególnych kierunków elementami zrównoważonego rozwoju (liczba zidentyfikowanych elementów zrównoważonego rozwoju w ramach poszczególnych kierunków),
- stopnia wykorzystania poszczególnych elementów zrównoważonego rozwoju w polityce energetycznej (liczba wystąpień poszczególnych elementów zrównoważonego rozwoju w kierunkach polityki energetycznej).

Działania, które przyjęto za elementy zrównoważonego rozwoju, występują w polityce energetycznej w ograniczonym stopniu. Każdy z nich mógłby pojawić się sześciokrotnie, po jeden raz w każdym z kierunków polityki energetycznej. W takim

przypadku łączna liczba takich elementów wynosiłaby 66 (po 11 w każdym z sześciu kierunków). W rzeczywistości w całej polityce energetycznej zidentyfikowano 15 przypadków zgodności z elementami zrównoważonego rozwoju, co stanowi 23,7% potencjalnego pełnego jej nasycenia takim podejściem.

Stopień nasycenia poszczególnych kierunków elementami zrównoważonego rozwoju nie jest wysoki. W ramach jednego kierunku mogłoby występować 11 elementów. W rzeczywistości w trzech kierunkach (wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii, rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw, ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko) występują po cztery elementy (co stanowi 36,4% pełnego nasycenia dla kierunku), w jednym dwa elementy, w jednym jeden, a w ramach kierunku „dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej” nie stwierdzono występowania elementów zrównoważonego rozwoju.

Stopień wykorzystania poszczególnych elementów zrównoważonego rozwoju nie jest wysoki. Każdy z nich mógłby pojawić się sześciokrotnie. Dwa z elementów zrównoważonego rozwoju występują trzykrotnie (w trzech na sześć kierunków polityki), co odpowiada 50% potencjalnego wykorzystania. Są to:

- działania w zakresie ochrony środowiska,
- zwiększenie wydajności elektrowni, zwłaszcza dzięki dalszemu propagowaniu elektrociepłownictwa.

Trzy elementy zrównoważonego rozwoju pojawiają się w dwóch kierunkach (spójność z celami bezpieczeństwa dostaw, spójność z celami zapewniania równowagi w środowisku naturalnym, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza propagowanie biomasy), a dwa (działania w zakresie realizacji zobowiązań w skali międzynarodowej oraz spójność z celami konkurencyjności) tylko w jednym kierunku. Brak wykorzystania aż trzech elementów (działania w zakresie sprawiedliwości i spójności społecznej, działania w zakresie dobrobytu gospodarczego, propagowanie zrównoważonej konsumpcji i produkcji). Praktycznie oznacza to brak społecznego aspektu, będącego jednym z trzech (oprócz ekonomicznego i ekologicznego) filarów podejścia zrównoważonego.

Z oceny wynika, że w prezentowanych trzech ujęciach oceny elementy zrównoważonego rozwoju nie występują z nasyceniem przekraczającym 50% potencjalnego pełnego nasycenia polityki energetycznej elementami zrównoważonego rozwoju. I choć, zapewne, pełne nasycenie polityki i jej poszczególnych kierunków trudno byłoby osiągnąć, to z punktu widzenia upowszechnienia zrównoważonego rozwoju w polityce energetycznej stanu takiego nie można uznać za zadawalający.

Polityka energetyczna Polski do roku 2030 jest bardzo nierównomiernie skonstruowana z punktu widzenia użycia elementów zrównoważonego rozwoju. W najważniejszym kierunku – poprawa efektywności energetycznej¹ – występują jedynie

---

¹ Dowodzi tego następujące sformułowanie: „Kwestia efektywności energetycznej jest traktowana w polityce energetycznej w sposób priorytetowy, a postęp w tej dziedzinie będzie kluczowy dla realizacji wszystkich jej celów” [*Polityka energetyczna Polski... 2009*, s. 7].

dwa na jedenaście elementów zrównoważonego rozwoju. Efektywność energetyczna jako kierunek rozwoju koncentruje się głównie na sprawności wytwarzania energii, a nie jej wykorzystania. W niezwykle ważnym z punktu widzenia pozycji Polski w UE kierunku – rozwoju konkurencyjnych rynków paliw i energii – jest tylko jeden element zrównoważonego rozwoju.

5. Zakończenie

Koncepcję zrównoważonego rozwoju można wypełniać różną treścią, w zależności od warunków i ograniczeń, jakie pojawiają się na danym etapie jej urzeczywistniania. Wymaga to określenia celów i instrumentów ich realizacji.

Polityka energetyczna do roku 2030 nie może być uznana za politykę zrównoważonego rozwoju, ale zawiera elementy, które wchodzą w skład tego podejścia. Jednak nasycenie polityki energetycznej tymi elementami jest niewielkie. Ponadto nie ma ona charakteru zintegrowanego. Brakuje powiązania z politykami w zakresie promocji oszczędnej produkcji i oszczędnej konsumpcji. Nie zwraca się uwagi na problem związków interesów dostawców nośników energii i producentów energii. Nie dostrzega się potencjału innowacyjności, wraz z perspektywą jego wykorzystania w skali międzynarodowej. Brak jest kompleksowego podejścia do internalizacji kosztów zewnętrznych, zwłaszcza do ekologicznych kosztów zewnętrznych. Mankamentem jest też nieuwzględnianie korzyści zewnętrznych w postaci potencjału wykorzystania energii w działaniach, które muszą być podjęte ze względu na zagospodarowanie odpadów w rolnictwie i gospodarce komunalnej. Słabo uwzględniany jest aspekt społeczny. Problemy społeczne nie są też brane pod uwagę w obszarach, gdzie przewiduje się rozwój – energetyka odnawialna, wydobywanie gazu ziemnego, produkcja biopaliw, czyste technologie węglowe.

Polityka energetyczna Polski była w ostatnich latach kilkakrotnie przeformułowywana. Głównym motywem zmian było dostosowanie jej do regulacji unijnych. Dzięki temu stawała się coraz bardziej otwarta na problemy wychodzące poza kwestie technologiczno-surowcowe. W szczególności w kolejnych jej wersjach rozwijane były aspekty ekonomiczne i ekologiczne. Taki kierunek jej ewolucji można oceniać pozytywnie. Stworzenie zrównoważonej polskiej polityki energetycznej będzie musiało oznaczać harmonijne wdrożenie do niej elementów, które obecnie nie są reprezentowane albo występują w bardzo ograniczonym zakresie, zwłaszcza w znacznie większym stopniu powinny zostać uwzględnione aspekty społeczne.

Literatura

- A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development*, Communication from the Commission, COM(2001) 264 final, Strategy (2001).
- Graczyk A., *Zrównoważony rozwój energetyki w świetle nowych regulacji unijnych*, [w:] G. Banse, R. Janikowski, A. Kiepas (red.), *Zrównoważony rozwój – ponadnarodowo. Spojrzenia i doświadczenia z Europy Środkowej*, Edition Sigma, Berlin 2010.
- Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii*, Komisja Europejska, wersja ostateczna, Bruksela, KOM (2006)105, „Zielona Księga” 2006.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów dotyczący planu działania na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej*, KOM (2008) 397, wersja ostateczna, Bruksela, 16.07.2008.
- Komunikat Komisji do Rady Europy i Parlamentu Europejskiego, Europejska Polityka Energetyczna*, Komisja Europejska, KOM (2007)1, wersja ostateczna, SEK (2007)12, Bruksela.
- Odnowiona Strategia UE dotycząca Trwałego Rozwoju*, Rada Unii Europejskiej 10917/06, Bruksela, 26.06.2006.
- Polityka energetyczna Polski do roku 2030. Załącznik do uchwały nr 202/2009 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 10.11.2009 r.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, DzU 2006, nr 227, poz. 1658.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE POLISH ENERGY POLICY TILL 2030

Summary: The aim of the article is the analysis and assessment of the degree of considering of sustainable development elements in valid Polish energy policy. The sustainable development essential elements formulated in the EU documents under the address of energy policy are the basis of the opinion. The part of occurrence of sustainable development elements in the Polish energy policy as well as the degree of utilization of individual elements of sustainable development in energy policy were estimated. The part of occurrence of sustainable development elements in the Polish energy policy is rather small. The policy does not have the integrated character. Social aspect is faintly taken into account.

Keywords: sustainable development, energy policy, assessment.